

Söderberg
& Partners

Pensionsmakt

En opinionsrapport om en maktförskjutning inom tjänstepensionssparandet

Innehåll

Sammanfattning	3
Förord	4
Inledning	5
Kan du rikta dina egna pensionsinvesteringar i dag?	5
Påverkansprofilerna	6
Opinionsunderlaget	7
Förvaltarnas roll	10
Utmaningar för att åstadkomma detta	10
Varför tror vi på detta?	11

Sammanfattning

Enligt SPP uppskattas det totala tjänstepensionskapitalet till drygt 2000 miljarder kronor. Dessa pengar förvaltas av några få bolag utan att pensionsspararna själva får styra hur deras sparkapital ska investeras. Pengar är makt och Söderberg & Partners vill i denna opinionsrapport lyfta frågan om varför inte spararna själva ska få påverka vilka investeringar deras tjänstepensionskapital ska riktas mot. I bästa fall kan man i dag spara hållbart genom att exkludera vissa alternativ som vapen, men vår idé är att du inte ska exkludera utan istället inkludera positiva värden som du vill att ditt pensionsbolag ska investera i.

Självfallet är avkastningen avgörande, men med många års erfarenhet i branschen vet vi att detta går att göra genom att stödja många olika typer av investeringar. Vi gjorde en opinionsmätning där vi frågade svenska folket om vad de skulle vilja att deras tjänstepensionskapital användes till utöver att skapa avkastning.

Svaret blev att företag som inte använder barnarbete (52 procent), företag som betalar skatt i Sverige (39 procent) och investeringar som främjar jobb i Sverige (38 procent). Nästan 4 av 10 tjänstepensionssparare vill att deras pengar ska användas till företag som skattar i Sverige, hur många pensionsbolag kan säkerställa att detta sker?

Om spararna får rikta 15 procent av sitt sparkapital som de själva önskar innebär det att 117 miljarder kronor av tjänstepensionskapitalet riktas till företag som betalar sin skatt i Sverige. Eller att 75 miljarder kronor skulle reserveras till jämställda företag och 69 miljarder kronor skulle satsas på företag som har kollektivavtal.

Mätningen visar också att de som sparar till sin tjänstepension är beredda att rikta om större delen av sitt sparande mot positiva värden. Vi sätter i denna rapport 15 procent som ett tak för att säkerställa att huvudsyftet med tjänstepensionen alltid prioriteras även om vår bedömning är att det går att skapa ett system för att genomföra detta utan att riskera den ekonomiska integriteten av det totala sparkapitalet.

Det finns fler utmaningar för att få detta att fungera, som bland annat ökad flytträtt, bryta upp Svenskt Näringslivs och LO:s makthegemoni kopplat till tjänstepensionen och att många täljer guld med dagens system. Men dessa hinder bedömer vi går att överkomma givet att spararna får insikt om potentialen i deras inflytande.

Förord

Vad skulle vi kunna göra om vi fick pengarna att arbeta för oss? Tänk om 1000 kr av ditt pensionssparande varje månad kunde sparas i företag som ser till att de anställdas barn får rent vatten och skola? Det är en dröm för många av oss att rösta med plånboken. Att kunna säga åt våra pensionsbolag vad vi vill att våra pengar ska gå till.

Den här rapporten presenterar resultatet av en undersökning som vi har låtit göra med hjälp av undersökningsföretaget Novus. Resultatet beskriver det som vi har noterat under en lång tid, nämligen att spararna är intresserade och vill styra över hur vårt pensionskapital placeras. Så länge det handlar om frågor som vi bryr oss om, och genom ett system som vi har förtroende för.

Undersökningen visar tydligt att pensionssparare vill ta makten över sitt eget kapital. Våra pensionspengar är pengar som vi arbetar ihop under hela vårt arbetsliv, men idag har vi inte möjligheten att bestämma över de här pengarna själva. För oss är det frustrerande när vi pratar med våra kunder; vi är, liksom dem, angelägna om att göra vad vi kan för att bidra till att vår värld blir bättre för alla vi delar den med.

I den här rapporten lanserar vi inte något färdigt förslag, utan vi vill bjuda in till en diskussion. Vi ser ett behov hos pensionssparare som inte kan tillgodoses inom ramarna för dagens system, och undersökningen som ligger till grund för rapporten stöder den bilden. Nu vill vi undersöka om, och hur, detta skulle kunna bli verklighet. Vi vill hjälpa pensionssparare att göra det som de vill – nämligen att styra sitt sparande för att bidra till en bättre värld.

Vi tror att ökat inflytande över sitt pensionskapital både ökar intresset och bidrar till en bättre värld. Vi har inte svaren på hur det här skulle kunna bli verklighet, men vi tar på oss ansvaret att driva frågan framåt. Vi ser fram emot att föra samtal med alla som har möjlighet att påverka svenskarnas pensionsmakt.

Kajsa Brundin

*Ansvarig för produktanalys och hållbarhetsfrågor
Söderberg & Partners*

Gustaf Rentzhog

*VD och Koncernchef
Söderberg & Partners*

Inledning

Morgondagens pensionssparande kommer inte bara handla om hur mycket pension du har när du slutar jobba, utan lika mycket om vilken värld du väljer att pensionera dig i. Nästa steg i det hållbara sparandet är en sparmodell där du inte bara kan avgöra din riskprofil men också din påverkansprofil. Vilka positiva värden utöver avkastning vill du att ditt kapital ska riktas mot?

Över 2000 miljarder kronor förvaltas i tjänstepensionssystemet enligt SPP men ägardirektiven till hur dessa investeringar sköts är långt ifrån vanliga pensionssparares verklighet. När vi frågar svenska folket om hur många som vet vilka verksamheter som deras pensionskapital främjar kan bara 1 av 10 svara på det. För de flesta är detta något som inte efterfrågas eftersom att få känner till möjligheten att kräva det av förvaltarna.

Vad skulle hända om 5 procent av alla pensionssparare skulle vilja att 10 procent av deras tjänstepensionskapital riktas mot investeringar som främjar jobb som finns i Sverige? Helt plötsligt finns det 10 miljarder kronor för förvaltarna att styra mot företag som inte outsourcar jobben till Indien eller Polen. Företag som ska flytta jobben utomlands får välja andra investerare.

Eller om 3 procent av alla sparare skulle välja att 5 procent av deras besparingar ska riktas mot verksamhet som värnar om djurlivet? Helt plötsligt skulle förvaltarna kunna ha 3 miljarder kronor i ryggen när de ställer krav på investeringarna att visa hur de arbetar för ett bättre djurliv. Det är sannolikt ett vassare maktmedel för ett bättre djurliv än att vänta på riksdagens lagstiftningsprocess.

Vi kommer i denna rapport presentera flera påverkansprofiler som vi tycker att alla som sparar till tjänstepension ska få möjlighet att välja på. Vi kommer också presentera de trösklar som finns för att åstadkomma denna maktmodell.

Det är dina sparpengar – varför ska inte du kunna få ha åsikter om hur de används?

Kan du rikta dina egna pensionsinvesteringar i dag?

Svaret är både ja och nej. Som enskild pensionssparare utan privat pension har du i dag inte möjlighet att logga in på AMF Pension och be dem rikta 10 procent av ditt tjänstepensionskapital till företag som bara använder sig av kollektivavtal. Det går inte heller att logga in på Alecta och välja att rikta 5 procent av sitt tjänstepensionskapital till företag som är jämställda.

Men, finns det överhuvudtaget ett intresse hos pensionssparare att själva välja vilka värden deras pensionskapital ska investeras i? Utöver den principiella frågan om vem kapitalet tillhör är vår inställning att tjänstepensionskapitalet är en outnyttjad resurs för inflytande som i dag används av andra än de vars pensionspengar det är.

Syftet med denna opinionsrapport är inte att belysa att få väldigt stora aktörer kontrollerar hela tjänstepensionsmarknaden utan att aktivera pensionsspararna för att ge dem verktyg att påverka hur deras tjänstepensionskapital ska användas.

Idén är att alla som sparar till sin tjänstepension via sin arbetsgivare bör få möjlighet att välja hur en del av kapitalet ska riktas. Ifall taket ska vara 30 procent eller 10 procent är av mindre betydelse. Eftersom att det totala kapitalet är 2000 miljarder kronor kommer nya riktningar av kapitalet sannolikt skapa omfattande påverkans effekter på marknaden. Som till exempel när en VD möts av beskedet av investeringskapitalet endast är tillgängligt om hen presenterar en jämställd ledningsgrupp. Då finns det en större möjlighet att jämställdhetsarbetet tar fart på riktigt.

Varför ska man som pensionssparare, via sin tjänstepension, stödja företag som flyttar jobben från orten till Indien? Tycker man att det är viktigt att jobben stannar i Sverige bör man kunna rikta sitt tjänstepensionskapital till företag utan outsourcingplaner.

Söderberg & Partners har inte ett färdigt system som vi kan rulla ut på marknaden men utgångspunkten för vårt arbete har varit att vi tror att intresset finns. Därför behöver marknaden moderniseras både tekniskt, men också demokratiskt för att tillgodose behovet av eget inflytande. Samtidigt är det inte heller någon silverkula vi tror vi har hittat, utan snarare ytterligare ett steg för att flytta inflytande från institutioner till spararna.

Idag investeras mycket av tjänstepensionskapitalet i bolag som inte alltid för öppna för kapital som kommer med förbehåll. Här ser vi påverkansarbetet i styrelserummet som den självklara metoden. Kapitalförvaltaren som har ett tydligt påverkansmandat från pensionsspararna kommer att vara en nagel i ögat på ledningen om den inte agerar i linje med ägarens önskemål.

Påverkansprofilerna

Hur ska då kapitalförvaltarna få reda på vad deras sparare vill rikta sitt tjänstepensionskapital mot? Vår idé är att man skapar ett större urval av investeringsprofiler, som vi i denna rapport kallar för påverkansprofiler, som varje sparare får välja mellan. Givetvis ska ett trovärdigt icke-alternativ alltid finnas tillgängligt.

Urvalet av olika påverkansprofiler går att göra på många olika sätt och vår metod bygger på en analys av de åsikter som ofta lyfts fram i den allmänna debatten. Tanken är att det ska vara enkelt att välja olika påverkansprofiler snarare än att endast ha fritextsvar eftersom det blir svårare att sammanställa och för förvaltarna att tolka svaret.

Följande påverkansprofiler tror vi skulle skapa störst mervärde för spararna samt kunna skapa förändringar genom mer eller mindre investeringskapital:

Företag med kollektivavtal

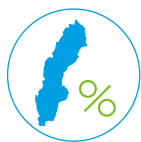
Investeringar som främjar jobb i Sverige

Företag som är jämställda

Företag som arbetar mot mutor och korruption

Företag som betalar skatt i Sverige

Investeringar som leder till minskat koldioxidutsläpp

Företag som inte använder barnarbete

Lokala företag i olika geografiska områden

Företag som satsar på ett ökat CSR-arbete

Investeringar som ger bättre förutsättningar för djurlivet

Företag som arbetar mot slit- och slängsamhället

Inget, jag vill bara fokusera på avkastning

Idén är också att inte heller skriva exakt hur och eller på vilket sätt investeringarnas effekt ska redovisas. Tanken är att varje förvaltare får svara på hur de väljer att tolka investeringsdirektiven från spararna och i sin tur kräva förändringarna av respektive investering.

Tar vi påverkansprofilen "Företag som är jämställda" går den att tolka på flera olika sätt. Det kan självfallet handla om styrelser och ledningar som är jämställda men också om hela bolagets jämställdhetsarbete. I förlängningen går det att diskutera om inte enskilda produkter som exempelvis tvättmaskiner i utvecklingsländer som tillåter kvinnor att arbeta i större utsträckning, också är ett jämställdhetsarbete att investera i för att uppnå jämställdhet.

Eftersom att de flesta inte kommer pensionera sig på franska sydkusten utan stanna kvar där man levt och arbetat är det viktigt att det finns välfungerande företag kvar på många orter i Sverige. Pensionsmaktsystemet skulle kunna bidra till en mer positiv utveckling i en allt mer glesbefolkad landsbygd. Det finns inte många miljonärer i Jämtland men det finns många pensionsmiljonärer. Skulle bara hälften av dessa rikta 10 procent av sitt pensionskapital till investeringar som gynnar Jämtland skulle det ge flera hundra miljoner till det lokala företagandet. Denna möjlighet att ta ansvar för sin närmiljö finns tyvärr inte i dag eftersom kapitalet är upplåst och otillgängligt.

Opinionsunderlaget

Vi genomförde en opinionsundersökning med hjälp av Novus, en mätning som med statistisk säkerhet ska representera svenska allmänheten 18-79 år. Totalt har 1017 intervjuer genomförts under perioden 8-14 december 2016. Undersökningen är genomförd via webbintervjuer i Novus slumpmässigt rekryterade och representativa Sverigepanel. Det är samma undersökning som Ekoredaktionen på Sveriges Radio använder när de mäter opinionen.

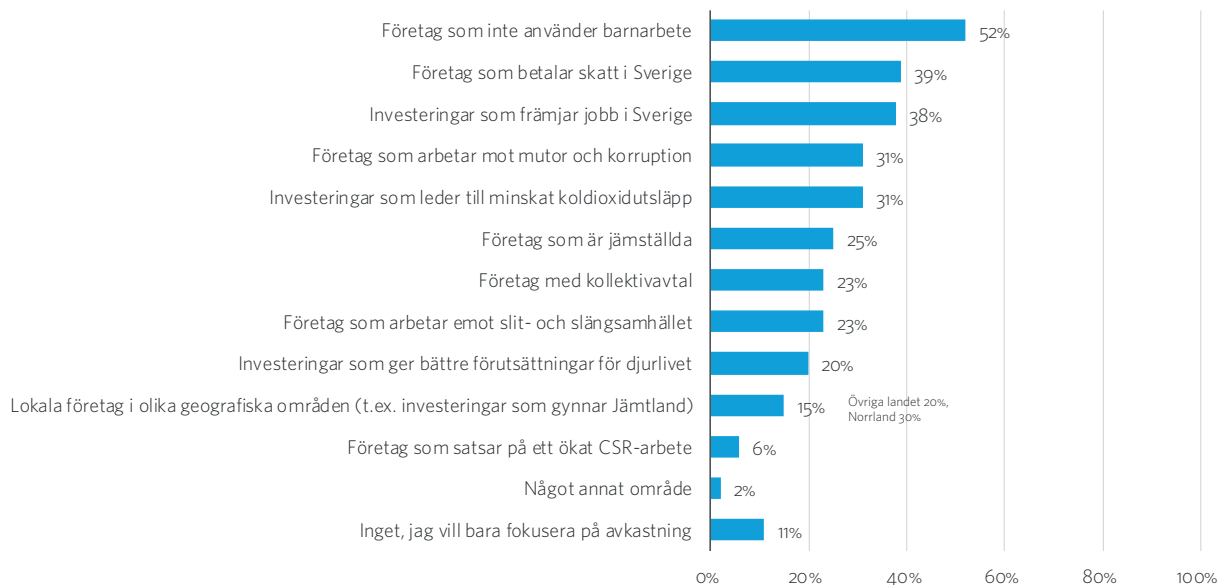
Sammanfattning av opinionsunderlaget:

- Drygt 4 av 10 tror att man idag kan välja hur sparandet i tjänstepensionen ska fördelas utifrån eget önskemål om vad man vill investera i.
- 67 procent av kvinnor och 64 procent av anställda i offentlig sektor tycker att det är viktigt att kunna tjänstepensionsspara hållbart. Samma siffra för anställda i privat sektor är endast 17 procent.
- Mer än 8 av 10 uppger att de har begränsad eller ingen koll på vilka investeringar och företag som deras tjänstepensionssparande riktar sig mot. Främst är det kvinnor och anställda i offentlig sektor som har minst koll på hur deras kapital används.
- Två av tre skulle vilja veta vilka investeringar och företag de genom sin tjänstepension sparar i. Mest angelägna är kvinnor, unga mellan 18-29 och rödgröna väljare. Minst angelägna är män, personer mellan 65-79 år och sverigedemokratiska väljare.

Vilken värld vill vi pensionera oss i?

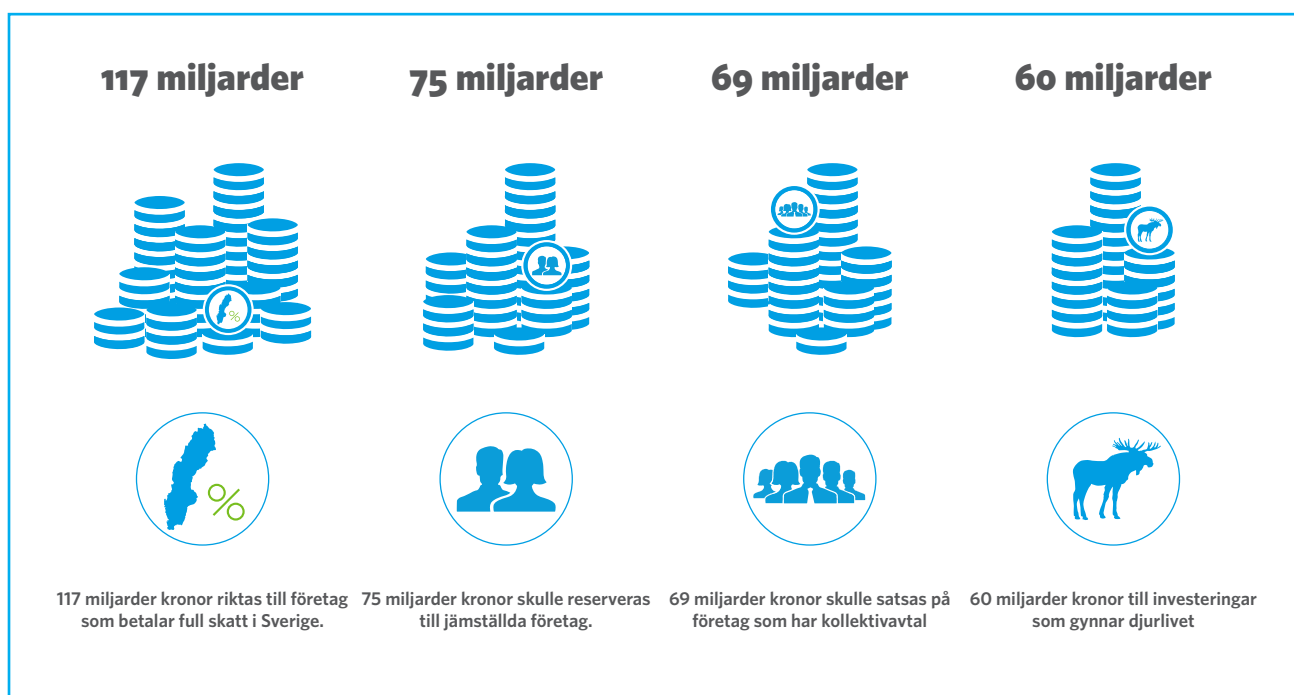
Vi frågade hur man skulle rikta sitt kapital om man hade möjligheten. Här fick man precis som i den tänkbara verkligheten välja mer än ett alternativ. Med undantaget att om man väljer "Inget, vill bara fokusera på avkastningen" så kunde man inte välja något annat alternativ.

Om du skulle styra en del av ditt tjänstepensionssparande till att uppnå värden utöver avkastning, vilka av dessa sakfrågor skulle du vilja att de som förvaltar din tjänstepension prioriterade? (Flera svar möjliga)

Vad blir det i pengar?

Om man sätter ett tak för att rikta sitt kapital på 15 procent så innebär det att det finns runt 300 miljarder kronor tillgängligt för att styra mot önskvärda positiva värden.

Opinionsanalys

Det finns flera oväntade slutsatser att dra från resultatet av denna fråga men också några väntade iakttagelser. Vi vet sedan tidigare att många vill motverka barnarbete, CO₂-utsläpp och korruption. För dessa finns det enskilda hållbara investeringsalternativ redan i dag.

Det oväntade är att nära 4 av 10 vill rikta sitt kapital till företag som betalar full skatt i Sverige. Något som ligger långt från verkligheten i dag. Att nära 4 av 10 vill att deras pensionskapital ska användas till investeringar som ska leda till jobb i Sverige är något som är helt otänkbart i kapitalförvaltningen i dag. Trots att arbetstagarorganisationen LO styr över pensionskapitalet tillsammans med arbetsgivarorganisationen som båda värnar om kollektivavtalen, saknas helt möjligheten att kräva detta när vi pensionssparar.

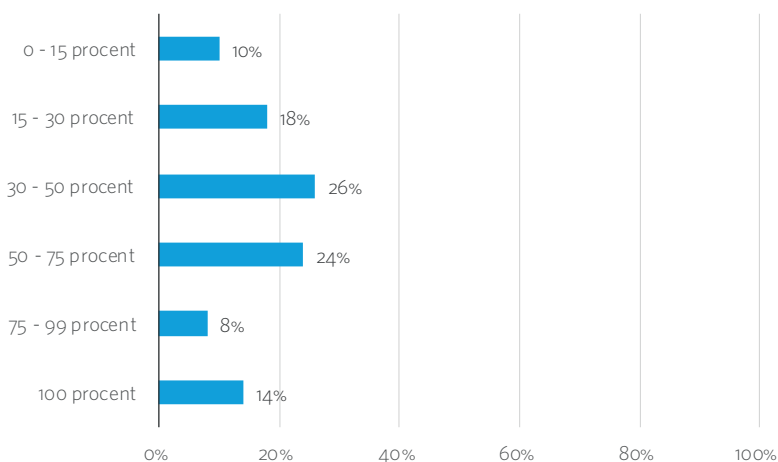
Om svenska folket fick möjligheten att rikta sitt eget tjänstepensionskapital skulle sannolikt företag som säljer och utvecklar produkter och tjänster som värnar om djurlivet få en massiv kapitaltillförsel. Det skulle handla om flera miljarder som tillgängliggörs för ett bättre djurliv. Inte ens det mest djurvänliga riksdagspartiet kan mäta sig med den samlade ambitionen hos svenska pensionssparare. Kraften i vad vi kan göra tillsammans med hjälp av vår dolda makt är väsentligt större än enskilda motioner i en riksdagskammare.

Självfallet bygger detta på att förvaltarna kan se avkastning i främsta rummet, men där likvärdiga investeringar finns borde spararens egen vilja styra i större utsträckning än i dag.

Kommer detta att genomföras?

Vår mätning visar att 77 procent skulle säga att det är ganska sannolikt till mycket sannolikt att de skulle välja en eller flera av påverkansprofilerna för att rikta sitt tjänstepensionskapital om de fick frågan. Det visar att viljan finns men att det kräver en infrastruktur och en användarvänlighet för att pensionssparare skulle rikta om sitt kapital.

Hur stor del av ditt tjänstepensionskapital skulle du i så fall vilja rikta mot några av dessa investeringsprofiler?

Signifikanta skillnader

Följande undergrupper instämmer till en högre andel att de skulle vilja rikta en del av sitt tjänstepensionssparande (indelat i procent) mot några av dessa investeringsprofiler:

0-15 procent:

- 18-29 år (15%)

30-50 procent:

- 30-49 år (31%)

50-75 procent:

- 65-79 år (30%)

- Boende i Mellansverige (29%)

100 procent:

- 30-49 år (18%)

- Universitetsutbildade (17%)

Här ser vi att över hälften av alla tillfrågade skulle kunna tänka sig att rikta om så mycket som 50 procent av sitt sparande mot positiva värden.

Förvaltarnas roll

Vår bild är att många kapitalförvaltare ofta får stå till svars för varför de inte satsar på hållbarhetsarbetet eller varför de satsar på jämställdhet och inte rent vatten i utvecklingsländer. Medias nyckfullhet får många förvaltare att tvingas gissa vad spararna faktiskt vill prioritera. Därför skulle en ökad pensionsmakt för spararna också ge kapitalförvaltarna en större trygghet i vad de ska fokusera på.

När de får frågor om varför de inte investerar i det ena företaget kan de svara att deras huvudspår är att leta avkastning på mer jämställda bolag eller företag som skyddar djur i större utsträckning. De blir ambassadörer för sina pensionssparare istället för att styra efter eget behag. Vidare är det inte osannolikt att mer nischade kapitalförvaltare dyker upp för att tillgodose spararnas nya beställningar.

Samtidigt är det angeläget att påpeka att det är kapitalförvaltarna för de stora pensionsbolagen som kortsiktigt är de som förlorar på denna nyordning. De går från fullt inflytande till att behöva ge upp delar av makten till spararna. På lång sikt ökar transparensen, intresset och trovärdigheten för systemet.

Utmaningar för att åstadkomma detta

Det finns flera trösklar som behöver överkommas för att kunna genomföra denna förändring. De tre största är dagens begränsade flytträtt, Svenskt Näringslivs och LO:s ovilja att förändra dagens system, och frågan om hur detta kan äventyra den finansiella stabiliteten när människor själv får styra sin pension.

Det är förståeligt att de som konstruerat dagens tjänstepensionssystem och har makten över spararnas kapital inte vill släppa den kontrollen. Att övertyga Svenskt Näringsliv eller LO är nog svårare än att vinna stöd bland sparare och politiker för större eget inflytande över pensionen.

För att motverka en bristfällig diversifiering, som kan innebära att spararna omedvetet tar för stora enskilda risker när de utnyttjar sin pensionsmakt, tror vi dock att det är bra att sätta ett tak för hur stor del av individens totala tjänstepensionskapital som ska kunna placeras i positiva värden. Vi uppskattar att 15 procent är ett rimligt tak för detta. Det skulle tillgängliggöra runt 300 miljarder kronor att rikta utvecklingen i samhällets förändring mot något spararna själva vill se. Ifall kapitalförvaltarna inte kan hitta avkastning på riktade investeringar i dag kommer det också skapas marknader utifrån ny ökad efterfråga.

Det finns också en utmaning i att skapa en transparens för att kunna följa upp att pengarna går till rätt saker och gör nytta. Här kommer kapitalförvaltarna behöva skapa återrapporteringssystem som på ett enkelt sätt visar på de förbättringar som deras investeringar har lett till inom respektive påverkansprofil.

En risk är att kapitalförvaltare använder detta för att dölja prestation eller avgifter genom att fokusera på hjärtefrågor istället för avkastning. Därför är det centralt att själva avkastningen kommer i främsta rummet. En annan risk är att detta används för greenwashing, men den risken bedöms vara övergående. När system väl kommer på plats kommer konkurrensen om kapitalet sortera ut de oseriösa.

Varför tror vi på detta?

Vår vision är att vi arbetar proaktivt idag för att du ska kunna leva ett tryggare och rikare liv imorgon. I detta ligger grundansatsen att du själv ska kunna avgöra hur dina pengar ska förvaltas, oavsett om det är till pensionen eller till annat sparande. Vi vet också att förvaltandet av kapital främst handlar om avkastning men många gånger inkluderar värdet av riskkontroll och förståelsen för kraften som finns när man samlar mycket kapital för att få till bättre villkor med kapitalförvaltare.

Med vår erfarenhet av att förvalta stora summor kapital vet vi att det går att åstadkomma stora förändringar när tillräckligt mycket kapital styrs eller riktas åt ett visst håll. För att det ska kunna genomföras krävs förändringar som ökad flytträtt och en mer öppen inställning hos de som i dag styr över tjänstepensionskapitalet.

Det vi vill göra med denna rapport är att belysa möjligheten att använda en outnyttjad resurs för att styra världen i en bättre riktning. Men för att göra det möjligt att rösta med fötterna behövs följande förutsättningar:

- Att pensionsspararna vill ha möjlighet och skulle använda den.
- Att kapitalförvaltarna skulle lyssna på nya direktiv från spararna.
- Att Svenskt Näringsliv och LO tillåter sparare att rikta sitt tjänstepensionskapital.
- Att riksdagen tillåter fri flytträtt av tjänstepensioner.

Söderberg & Partners kommer att söka stöd för vår idé om att flytta inflytandet från stora pensionsbolag tillbaka till de enskilda pensionsspararna. Vi har ingen färdig modell för exakt hur detta ska genomföras eller svar på varje följdfråga, men det vi vet är att potentialen i detta har kraft att positivt förändra den värld som tjänstepensionsspararna ska bli gamla i.

Nu vill vi träffa alla de som vill diskutera denna idé med oss för att tillsammans ta nästa steg för att förverkliga detta.

soderbergpartners.se